

Кулешов Олександр,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права,
Маріупольський державний
університет,
o.kuleshov@mdu.in.ua

ОСОБЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ДОПОМОГИ ПОСТВОЄННІЙ УКРАЇНІ

Зараз нам потрібно відбудувати нашу країну як і Європу після Другої Світової Війни. До того життєздатність повоєнної західноєвропейської економіки підтримував імпорту з Північної Америки і субсидії та позики з США та Канади. Так не могло тривати довго, саме тому розробили план Маршалла - програму технічної і економічної допомоги Європі не лише для підтримки, але й для відновлення економіки. Якщо економіку країни після війни не відновити, її потрібно буде постійно дотувати. І останнє у результаті виходить значно дорожче.

Здається, цей урок світові лідери засвоїли добре. Адже про плани відбудови України говорять уже зараз, попри те, що військові дії тривають.

21 квітня Президент України підписав наказ про утворення Національної ради з відновлення України від наслідків війни. Це консультативно-дорадчий орган, на який поклали обов'язок власне розробити план відновлення.

Згідно з повідомленнями очільника Офісу Президента, цей план уже розробили і презентували у Комітеті з питань економічного розвитку Верховної Ради 2 травня.

На загал його ще не оприлюднили. Але Андрій Єрмак поділився принципами, на яких він побудований:

- повний доступ до ринків ЄС та Великої сімки;
- отримання статусу кандидата, а потім повноправне членство в ЄС;
- побудова економіки на принципах дерегуляції та лібералізації;
- налагодження логістичних маршрутів в західному напрямку;
- перехід від експорту сировини до переробки в тих галузях, які дають найбільшу експортну виручку;
- розвиток вітчизняного військово-промислового комплексу;
- самодостатність в енергетиці досягатиметься збільшенням видобування власного газу та розвитком атомної енергетики;
- кліматична модернізація;
- локалізація не менше 60%;

До складу Національної ради з відновлення України від наслідків війни входять винятково представники Офісу Президента та Уряду. Однак до робочих підгруп Ради запрошують і представників громадськості та міжнародних експертів. Сподіваємося, що влада буде дослухатися до їхніх порад.

Війна в Україні - це безумовно катастрофа. Однак з іншого боку вона відкриває вікно можливостей, зокрема долучити до модернізації і відновлення країни світових експертів різних галузей. Наприклад, таким шляхом пішов Центр досліджень економічної політики. Він задіяв вісьмох економістів світового рівня, щоб розробити «Нарис про відбудову України».

У документі автори виклали основні принципи, на яких повинно базуватися майбутнє відновлення країни після руйнувань, спричинених нападом росії. А також запропонували 4

етапи дій: один під час бойових дій задля мінімізації збитків і три — власне для поступового відновлення.

Водночас експерти пропонують створити Міжнародну агенцію для відбудови України. Схожі функції виконувала Адміністрація економічної співпраці (Economic Cooperation Administration, ECA), яка адмініструвала План Маршалла для Європи. Ця агенція має бути афілійованою з ЄС, водночас бути автономною у прийнятті рішень та мати чіткі терміни існування.

Цей орган буде консультувати Україну під час відновлення і стежити, щоб гроші йшли за призначенням. Тобто така агенція може існувати паралельно з Національною радою, щоб допомагати їй. Насамперед, перед тим як відбудувати, Україна намагається усіляко мінімізувати різного роду збитки від війни.

Йдеться про релокацію бізнесів із зони бойових дій у безпечніші регіони, житло для тимчасово переміщених осіб, і загалом усі заходи, спрямовані на те, щоб люди і підприємства продовжували жити та працювати — відповідно, щоб жила економіка.

Другий важливий етап — документування збитків. З одного боку, воно потрібне, щоб притягнути росію до відповідальності за воєнні злочини в міжнародних судах. Однак з іншого, таке документування допомагає зібрати інформацію про всі руйнування і збитки.

Далі їх можна категоризувати і випрацювати плани для відбудови. Наприклад, в залежності від масштабів руйнувань, будинок може потребувати ремонту або реконструкції, або ж його доведеться відбудувати з нуля. Щоб вирішити, спочатку треба зібрати інформацію про його пошкодження, проаналізувати, і вже на основі цього аналізу обрати, що робити з будинком.

Централізовано документуванням збитків від воєнної агресії росії займаються спільний проєкт Київської школи економіки, Офісу Президента та Міністерства економіки «Росія заплатить» та Міністерство цифрової трансформації — через додаток «Дія». Будь-хто може подати інформацію про шкоду, яку заподіяли Україні та її громадянам російські війська: про руйнування об'єктів інфраструктури, житла, шкіл, мародерство, шкоду для екології та багато іншого. Важливо, щоб цю зібрану інформацію потім об'єднали в один реєстр, який і будуть використовувати для планування відбудови.

Одразу після завершення воєнних дій потрібно буде відновити критичну інфраструктуру. Зокрема - електромережі, дороги, залізничне сполучення, газопостачання, водогони, Інтернет. Відбудувати школи і лікарні, забезпечити хоча б тимчасовим житлом тих, хто його втратив. На цьому етапі потрібно буде залучати все ще багато гуманітарної допомоги. Частково це можна робити і до завершення війни — відновлювати найважливіше на звільнених від окупації територіях.

Надалі держава і партнери будуть спрямовувати зусилля на відновлення економіки в цілому і її стабільне зростання. Основні зусилля будуть зосереджені на створенні робочих місць і постійних джерел генерування доходів. Це і програми підтримки і розвитку підприємництва, зважена фінансова політика, посилення енергетичного сектору.

У межах повоєнного відновлення Україні доведеться відбудувати деякі міста практично з нуля. Важливо, щоб ця відбудова не була сліпим відтворенням зруйнованого. Це можливість застосувати новітні підходи урбаністики і архітектури, щоб зробити українські міста більш зручними та інклюзивними для їхніх мешканців.

Водночас для руху в ЄС нам потрібно буде продовжити реформи, розпочаті до війни і узгодити своє законодавство з європейським. Наприклад, запровадити європейську систему сертифікації, продовжити велику приватизацію, антикорупційну і судову реформи.

Разом з тим, важливо не втрати і попередні здобутки, а навпаки - скористатися ними під час відбудови. Україна досягла неабиякого поступу в забезпеченні прозорості в публічних закупівлях. Наразі Кабмін дозволив замовникам купувати усе необхідне за прямими договорами. Єдина умова - про ці закупівлі треба прозвітувати, можна одразу, можна після війни. Це правильне рішення.

Так само як правильно було дозволити купувати усе необхідне для боротьби з COVID-19 напряму навесні 2020 року. Але воєнним закупівлям, як і коронавірусним свого часу, теж потрібно буде поступово повертатися в конкурентне русло.

Як скоро і яким чином - рішення напрацьовує робоча група при Мінекономіки разом з Prozorro та експертами з громадського сектору.

Де брати кошти. Фінансувати відновлення будуть з усіх можливих джерел. Українська влада створила низку фондів для цього:

- Фонд підтримки малого та середнього бізнесу;
- Фонд підтримки армії;
- Фонд відновлення та трансформації економіки;
- Гуманітарний фонд;
- Фонд обслуговування та погашення державного боргу;
- Фонд відновлення майна та зруйнованої інфраструктури.

Також власне для відбудови планують створити окремий Фонд відновлення України.

Доцільно було б на майбутнє усі ці фонди звести в один. Адже стежити за використанням коштів з 6-7 фондів буде значно складніше - це створить плутанину та корупційні ризики. Тому загальний Фонд відновлення для всіх коштів буде хорошим рішенням.

Про акумулювання коштів для відновлення України почали думати вже й у Європі. Енергетичне співтовариство створило для України Фонд відновлення зруйнованої російською війною енергетичної інфраструктури, донорами якого переважно стануть держави-члени ЄС.

Окрім цього, Євросоюз планує створити спеціальний трастовий фонд для відновлення України, який працюватиме як європейський COVID-фонд. Насамперед Україна сподівається на допомогу країн-партнерів і міжнародних інституцій — Світового банку, Міжнародного валютного фонду, Європейського інвестиційного банку, Європейського банку реконструкції та розвитку.

Окремий напрям - допомога великих міжнародних компаній та благодійних фондів.

І наостанок частину витрат на відновлення можна покрити коштом арештованих російських активів, як в Україні, так і у світі. Однак, щоб це сталося, потрібно уможливити це з точки зору законодавства.

ЄС має вирішити, як законно конфіскувати ці активи, не порушуючи принцип верховенства права. Водночас щодо заморожених активів не завжди можна встановити зв'язок між конкретним активом і, наприклад, чиновником з росії.

Це також питання, яке має вирішити Європейський Союз. Потрібно створити або відкрити (якщо вони є) реєстри бенефіціарної власності і загалом вдосконалити законодавство щодо боротьби з відмиванням грошей. Аналогічну проблему зараз вирішують і в Україні.

Ще одне теоретично можливе джерело фінансування - репарації від росії. Але про них можна буде говорити лише після перемоги у війні і капітуляції рф, яка має погодитися компенсувати збитки.

Україна зважає на досвід попередніх воєн ХХ і ХХІ століття і думає про відновлення заздалегідь. Йдеться не лише про формування планів і фондів на майбутнє. Наприклад, відбудова критичної інфраструктури на звільненій від окупації Київщині вже почалася. І це

чудово, що влада швидко реагує на виклики, як тільки з'являється можливість. Так мешканці звільнених територій зможуть швидше повернутися додому, швидше почати знову працювати - швидше відновиться економіка.

Однак зараз важливо, щоб це відновлення відбувалося помірковано і прозоро. Тому потрібно, щоб у ці процеси були залучені компетентні експерти і гроші витрачались ефективно. Попри те, що громадський сектор нині активно залучений до підтримки армії та забезпечення гуманітарної допомоги, відновлення України - має стати ще одним паралельним фронтом для ГО.

Список літератури

Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод. Застосування в Україні : офіц. вид. Міністерство юстиції України. Київ. 2006. 176с.

Дотримання економічних, соціальних та культурних прав в Україні / Харків. : Права людини. 2009. 396 с.

Народна культура українців: життєвий цикл людини : іст.етнол. дослідж. Молодь. Молодість. Молодіжна субкультура / ред.: М. В. Гримич ; Ун-т Альберти (Канада), Арх. укр. фольклору Б. Медвідського. Київ., 2010. 568 с.

УДК 338

Кучко Олексій,
аспірант кафедри менеджменту та фінансів,
Маріупольський державний університет,
alexeyalexandrovich88@gmail.com
<https://orcid.org/0009-0002-6624-1440>

СУЧАСНІ ІНФОРМАЦІЙНІ ТА КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ПОСТВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ

У сучасному світі, цифровізація стає необхідним елементом соціального, економічного та культурного розвитку суспільства. Впровадження цифрових інновацій в післявоєнний період України стане базовим фактором, що визначить ефективність економічного відновлення, розвитку громадянського суспільства та підвищення якості життя громадян [1].

За 5 років дії Міністерства Цифрової Трансформації України було розроблено багато державних електронних сервісів, які спрямовані на полегшення взаємодії громадян з урядовими установами [2]. Також були розроблені цифрові сервіси для бізнесу, що дозволяють реєстрування бізнесу, подання декларацій та звітності для оподаткування, отримання ліцензій, публікації закупівель та тендерів [3]. Зараз відбувається розробка сервісу по військовому обліку для зменшення бюрократичної складової у цьому процесі.

Наразі не дуже розвинений напрямок цифровізації оподаткування. Система знаходиться в стані електронного вікна для платників податків, і не є системою автоматизованого оподаткування, яка могла б надати можливість підприємцям зосередитися на розвитку свого бізнесу, визволяючи їх від навантаження облікових операцій. Так само ще не розроблена система цифрового державного управління.

Найкращий приклад цифрової трансформації держави можна вважати Китай. Уряд Китайської Народної Республіки впровадив стратегічну програму МІС-25 [4], яка визначила ключові напрямки розвитку національної цифрової економіки, зокрема цифрову індустріалізацію та промислову цифровізацію, а також концепцію цифрового управління й